

Ενότητα 11 – Το υγειονομικό σύστημα μέσα από κοινωνικο-πολιτική οπτική

University of Medicine and Pharmacy “Grigore T. Popa”, Iași, Romania

Σύγχρονη Ρουμάνικη ιατρική με εικόνες

1. Fundeni Hospital, Bucharest. Online photo, gallery of Romanian communism, ref.

286/f.a. Available from: <https://fototeca.iicr.ro/picdetails.php?picid=40770X5X9>

2. April 14, 1964. Bed ward of Crivești Rural Hospital, Dragalina, Vaslui county. Memories from Communism, National History Museum of Romania. Available from:

<http://www.comunismulinromania.ro/index.php/14-aprilie-1964-salon-al-spitalului-rural-crivesti-comuna-dragalina-judetul-vaslui/>

3. Μέλη του κόμματος και της ηγεσίας του κράτους στον ορισμό του νέου υπουργού υγείας και κοινωνικών ζητημάτων, ακαδημαϊκό καθηγητή Δρ Aurel Moga, online photo gallery of Romanian communism, ref. 290/1966). Available from:

<https://fototeca.iicr.ro/picdetails.php?picid=31330X2X8>

Πληροφορίες για διδάσκοντες (1)

- **Διττή προσέγγιση** (Η συνάφεια του εθνικού υγειονομικού, ιατρικού συστήματος με το ιατρικό επάγγελμα – τέχνη και ανάπτυξή της ως αποτέλεσμα της ιστορίας του, με μία μελέτη περίπτωσης – το Ρουμάνικο σύγχρονο σύστημα υγείας και οι προκλήσεις του – χαρακτηριστικό των μετακομμουνιστικών χωρών).
- **Στρατηγική μαθησιακών αντικειμένων**, με κείμενο & σενάριο περίπτωσης (προσαρμογή από επίσημες αναφορές, άρθρα εφημερίδων, επιστημονικά άρθρα, βίντεο, συνεντεύξεις) για να βοηθηθούν οι μαθητές να αναπτύξουν τη δική τους κατανόηση για το σύστημα υγείας μίας χώρας και να δημιουργήσουν ικανότητες να συγκρίνουν συστήματα

1. Κείμενο – χωρισμένο σε δύο βασικές υπό-ενότητες και ένα διάλειμμα: η ιστορία του Ρουμανικού συστήματος υγείας κατά τους 2 τελευταίους αιώνες (προ-κομμουνιστικά, κομμουνιστικά χρόνια), η σύγχρονη κατάσταση που προέκυψε από την πανδημία Covid-19 και η μετακομμουνιστική, σύγχρονη κατάσταση του Ρουμανικού συστήματος υγείας

- Καλύπτει την **εξέλιξη της ιατρικής στα Ρουμανικά Πριγκιπάτα, το κομμουνιστικό πολίτευμα** στη Ρουμανία και τη **μεταβατική περίοδο** μετά το 1989

2. Μελέτη περίπτωσης – ενδεικτική για προκλήσεις που αντιμετωπίζονται στη μετάβαση του συστήματος υγείας από τον κομμουνισμό στην ιατρική του 21^{ου} αιώνα

3. Βίντεο- μαρτυρία για την εκλαμβανόμενη πρόοδο του συστήματος μετά την πτώση του κομμουνισμού

Πληροφορίες για διδάσκοντες (2)

- **Υγειονομικό σύστημα στη μετα-κομμουνιστική Ρουμανία**
- Περιγραφή: φτωχό επίπεδο υγείας για τους φτωχούς σε αγροτικές περιοχές & χρόνιους ασθενείς που βρίσκουν μικρότερη ιατρική βοήθεια από,τι ο πλουσιότερος πληθυσμός. Πολίτες που δεν πληρώνουν για κοινωνική ασφάλιση για διάφορους λόγους. Ανάγκη για πρόληψη, σύγχρονες λύσεις θεραπείας, αποφυγή παραγόντων κινδύνου
- Προσκαλεί φοιτητές να προτείνουν προσομοίωση λύσεων ενσωμάτωσης για να αντιμετωπίσουν σοβαρά προβλήματα των μεταβατικών χρόνων
- Μειονεκτήματα αυτού του συστήματος υγείας περιλαμβάνουν: υποχρηματοδότηση, κλείσιμο νοσοκομείων, αναδιοργάνωση νοσοκομείων, υπερ-συνταγογράφηση, κανένας έλεγχος από ρυθμιστικά όργανα, στρατηγικές πρόληψης, πόλεμος κατά των εθισμών, ιατρικό brain drain

Πληροφορίες για διδάσκοντες (3)

2. Σενάριο περίπτωσης – δύο συνεντεύξεις, με το Δρ. Vasile Ciurchea, πρόεδρο του Εθνικού Ταμείου Υγειονομικής Ασφάλισης, Ρουμανία, και με τον Καθηγητή Δρ Corin Badiu, Διευθύντρια Ενδοκρινολογίας στο *Carol Davila* Πανεπιστήμιο Ιατρικής και Φαρμακευτικής, Βουκουρέστι, Ρουμανία, υποστηριζόμενες από μία συνέντευξη στο YouTube με τον Δρ Eugen Tarcoveanu, χειρουργό και Καθηγητή Πανεπιστημίου, τέως διευθυντή της χειρουργικής κλινικής και Διευθυντή του νοσοκομείου *St. Spiridon* στο Iasi, η οποία έγινε από τον Δρ. Richard Constantinescu, συγγραφέα και ιατρο-ιστορικό, διευθυντή Ιστορίας της Ιατρικής και Εφόρου του Μουσείου του Πανεπιστημίου Ιατρικής και Φαρμακευτικής *Grigore T. Popa* του Iasi, της δεύτερης μεγαλύτερης πόλης της Ρουμανίας.

- **Συνέντευξη 1** εστιάζει σε τρόπους αύξησης της αποδοτικότητας του Εθνικού Ταμείου Υγειονομικής Ασφάλισης
- **Συνέντευξη 2** περιγράφει συνοπτικά τις προκλήσεις των Ρουμανικών προγραμμάτων ειδικότητας και προτείνει λύσεις
- **Συνέντευξη 3** επισημαίνει θετικά στοιχεία της Ρουμανικής ιατρικής και χειρουργικής μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και κατά τα μετα-κομμουνιστικά χρόνια

Μαθησιακοί στόχοι (1)

- Επικέντρωση στην περιγραφή όσων ο μαθητής πρέπει να είναι ικανός να κάνει μετά την ολοκλήρωση αυτής της εκπαιδευτικής δραστηριότητας και περιγραφή της γνώσης, των ικανοτήτων και/ή της στάσης των μαθητών
- Προσδιορισμός μετρήσιμου τρόπου με τον οποίο η απόδοση και η αλλαγή μπορούν να μετρηθούν
- Βασίζονται στην κατηγοριοποίηση του Benjamin Bloomy: γνωσιακοί (το να γνωρίζουν), ψυχοκινητικοί (να κάνουν: ικανότητα) και συγκινησιακοί (στάση) τομείς
- Ο γνωσιακός τομέας: 6 επίπεδα – ανάκληση ή αναγνώριση γεγονότων (γνώση), σταδιακά σε πιο σύνθετα και αφηρημένα νοητικά επίπεδα, έως την υψηλότερη τάξη (αξιολόγηση).
- 5 στοιχεία: *ποιος, θα κάνω, πόσο ή πόσο καλά, τίνος πράγματος, μέχρι πότε* μεταξύ άλλων

Μαθησιακοί στόχοι (1)

- Παραδείγματα ενεργητικών ρημάτων που απεικονίζουν κάθε ένα από τα έξι γνωσιακά επίπεδα, από το χαμηλότερο στο υψηλότερο

Γνώση: ορίζω, απαριθμώ, βάζω σε σειρά, αναγνωρίζω, θυμάμαι, χαρακτηρίζω

Κατανόηση: κατηγοριοποιώ, περιγράφω, συζητώ, εξηγώ, αναγνωρίζω, εντοπίζω, αναφέρω, ελέγχω

Εφαρμογή: εφαρμόζω, επιλέγω, αποδεικνύω, απεικονίζω, εξασκώ, επιλύω, χρησιμοποιώ

Ανάλυση: αναλύω, αξιολογώ, συγκρίνω, διαφοροποιώ, κάνω διαγράμματα

Σύνθεση: arrange, assemble, construct, design, formulate, prepare, write

Evaluation: αποτιμώ, επιχειρηματολογώ, κρίνω, προβλέπω, βαθμολογώ, αξιολογώ, επιλέγω

- Παράδειγμα ΕΞΥΠΝΟΥ στόχου αυτής της ενότητας: «Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, οι συμμετέχοντες θα μπορούν να σχολιάζουν για τον τρόπο που εξελίχθηκε και άλλαξε το Ρουμανικό ιατρικό σύστημα από την προκομμουνιστική περίοδο, μέσω του κομμουνισμού, στην μεταβατική περίοδο μετά το 1989.

Μαθησιακοί στόχοι (2)

Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να μπορούν να::

- a) *Αναγνωρίζουν και απαριθμούν* τουλάχιστον 5 δυσκολίες και προκλήσεις που επιλέγουν οι ίδιοι στην μελέτη περίπτωσης, στο κείμενο και στη βιντεοσκοπημένη μαρτυρία
- b) *Περιγράφουν και αναφέρουν* λύσεις σε αυτές τις δυσκολίες, με βάση τόσο τις πηγές που τους δίνονται όσο και την προσωπική ιατρική τους πρακτική ή προσωπική έρευνα
- c) *Αναλύουν* το εργασιακό τους πλαίσιο και *επιλέγουν* μία βασική πρόκληση και *προτείνουν* μία λύση γι' αυτό
- d) *Αποτιμούν* την τωρινή κατάσταση στο Ρουμανικό σύστημα υγείας όπως αντικατοπτρίζεται στο δικό τους ιατρικό ίδρυμα και *διατυπώνουν* ένα σύντομο κριτικό διάγραμμα των βασικών δυσκολιών που αναγνωρίζονται
- e) *Προβλέπουν* τις πιθανές λύσεις για τα επόμενα 5 χρόνια σε σχέση με τα ζητήματα που αναφέρθηκαν στο σημείο d).

Μαθησιακοί στόχοι(2)

Όπως αναφέρεται με λεπτομέρειες σε συγκεκριμένη βιβλιογραφία (Kirkpatrick, 1998; Barr et al., 2000 για τον τομέα ιατρικής) άλλοι γενικοί μαθησιακοί στόχοι αυτής της ενότητας:

- a) Ενθαρρύνει την συμμετοχή του μαθητή και την κινητοποίηση για γνώση
- b) Συμβάλλει στην αλλαγή της στάσης των συμμετεχόντων ή των απόψεων των προτιμήσεων που λειτουργούν στο υγειονομικό σύστημα υγείας της Ρουμανίας (βλ. το μαθησιακό στόχο που υπάρχει στο YouTube link <https://youtu.be/yCMgzCeOFHg>)
- c) Συμβάλλει στην αλλαγή της συμπεριφοράς των μαθητών ώστε να βοηθηθούν να μεταφέρουν οικιοθελώς όσα έμαθαν στο (ιατρικό) εργασιακό τους περιβάλλον.
Διεγείρει τη δυναμική στάση των μαθητών για πρακτικές λύσεις για ανάγκες που απεικονίζονται στο κείμενο/στο σενάριο περίπτωσης/στο YouTube ή αναγνωρίζεται από τους συμμετέχοντες στην πραγματική ζωή στο ιατρικό ίδρυμα
- d) Διαφοροποιεί ανάμεσα σε νέες έννοιες σύμφωνα με τις οποίες τα ποιοτικά πρότυπα ενός συστήματος υγείας είναι δομές που περιλαμβάνουν διαδικασίες και αρχές
- e) Ασκεύει και εξασκεί κοινωνικές ικανότητες, γνωσιακή σκέψη και ικανότητες λύσης προβλημάτων, ικανοτήτων που είναι πολύ σημαντικές για έναν ιατρό μέσω του κειμένου/του σεναρίου περίπτωσης/της μαρτυρίας στο YouTube
- f) Διεγείρει μία θετική στάση για αλλαγή της πρακτικής οργάνωσης των υγειονομικών οργανισμών και προσδιορίζει ποια λάθη μπορούν να αποφευχθούν (ιδιαίτερα εκείνα που συνδέονται με τον κομμουνισμό και εκείνα της μεταβατικής περιόδου μετά την πτώση του κομμουνισμού το 1989)
- g) Αναγνωρίζει θετικά πρότυπα, καλή ιατρική πρακτική προγενέστερων που τελικά ωφελεί τους ασθενείς και την ευημερία τους (κινητικότητα στο εξωτερικό, συνεχιζόμενη επαγγελματική ανάπτυξη κτλ) και αναγνωρίζει τις παγίδες των παράνομων πρακτικών (δωροδοκία, υπερσυνταγολόγηση κτλ)

Μέθοδος διδασκαλίας (αρχές, μέθοδοι και στρατηγικές)

- Στρατηγική που χρησιμοποιείται: **στρατηγική μαθησιακών στόχων**
- **Χαρακτηριστικά:** δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης, βαθμός ανάλυσης και ικανότητα δημιουργίας νέων κοινοπραξιών μαθησιακών πηγών, ανάλογα με το μαθησιακό στόχο κάθε ενότητας
- Κατάλληλο για προκλινική και κλινική εκπαίδευση ως μέρος μίας μεικτής μαθησιακής στρατηγικής
- **Στρατηγική μαθησιακών στόχων:** μικρότερη σε μέγεθος ως μονάδες μάθησης (2-15 λεπτά)

Προστιθέμενη αξία

- Ιατρική εκπαίδευση γίνεται πιο αποδοτική
- Αυτή η προσέγγιση ενθαρρύνει τη λογοδοσία, τα αποτελέσματα και τη μάθηση με βάση την ικανότητα
- Απεριόριστος αριθμός μαθητών σε διάφορες τοποθεσίες γιατί μπορεί να αποκτηθεί πρόσβαση οποτεδήποτε.

Μέθοδος διδασκαλίας (αρχές, μέθοδοι και στρατηγικές)

Οι βασικές μαθησιακές **αρχές**: η *πρότερη γνώση* του μαθητή ενεργοποιείται

- Οι μαθησιακοί στόχοι που χρησιμοποιούνται στοχεύουν στη δημιουργία *νέας ιατρικής γνώσης*, και *μετατροπή παλαιότερων αντιλήψεων*. Προϋποθέτει *μία εννοιολογική αλλαγή* μέσω προτύπων
- Επισημαίνει το κομμάτι της *αυθεντικότητας*
- Περιλαμβάνει *συνεργατική διδασκαλία* και *μάθηση μέσω υποστηρικτικής συνεργασίας* ανάμεσα στον *διδάσκοντα* και τους *διδασκόμενους* και *ανάμεσα στους ίδιους τους διδασκόμενους*, και *δημιουργία γνώσης από κοινού*
- Προωθεί την *κριτική σκέψη* και την *επίλυση προβλημάτων*, την *αναλογική συλλογιστική*
- Αντιμετωπίζει τις *ανάγκες όλων των ειδών διδασκομένων*

Στρατηγικές διδασκαλίας περιλαμβάνουν *οπτικοποίηση*

- Οι *μαθησιακοί στόχοι* μπορούν να *χρησιμοποιηθούν δημιουργικά* από *κάθε διδάσκοντα*
- Προσκαλούν σε *διδασκαλία βασισμένη στις ερωτήσεις* και στη *σκέψη*
- Η *διαμορφωτική* και *τελική αξιολόγηση* με *ερωτηματολόγια* καλεί τους *φοιτητές* να *σκεφτούν* και να *λύσουν προβλήματα*, *εφαρμόζοντας την πληροφορία σε νέα πλαίσια*

Πληροφορίες για φοιτητές (1)

- Μέχρι το τέλος της ενότητας, οι φοιτητές θα γνωρίζουν και θα είναι ικανοί να συζητήσουν για:
- Θέματα που σχετίζονται με τη σύγχρονη ιατρική στη Ρουμανία από τα προ-κομμουνιστικά έως τα μετα-κομμουνιστικά χρόνια
- Θέματα που σχετίζονται με πρώιμα χρόνια του εθνικού υγειονομικού Ρουμανικού συστήματος υγείας και παράγοντες που συμβάλλουν στην εξέλιξή του πριν τον κομμουνισμό, με την εξάρτησή του σε οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες της κοινωνίας
- Προβλήματα του κομμουνιστικού συστήματος και η επίδρασή του στο Ρουμανικό σύστημα υγείας και τους επαγγελματίες του
- Σύγχρονες προκλήσεις της Ρουμανικής ιατρικής (υποχρηματοδότηση, διαφθορά, δωροδοκία), οι ενότητές της (κλείσιμο νοσοκομείων, λιγότερη φροντίδα για τους αγρότες ασθενείς από,τι σ'εκείνους των πόλεων) και το προσωπικό (brain drain, ανεπαρκής εκπαίδευση ειδικευομένων).

Πληροφορίες για φοιτητές(2)

- Με τους μαθησιακούς στόχους που περιλαμβάνονται σε αυτή την ενότητα και αφού έχουν κατακτηθεί οι προτεινόμενοι στόχοι, οι φοιτητές θα μπορούν να:
- Βρίσκουν/φαντάζονται λύσεις για τα υπάρχοντα προβλήματα της σύγχρονης Ρουμανικής ιατρικής σε όλες τις υπο-περιόδους (προ-κομμουνιστική, κομμουνιστική και μετα-κομμουνιστική)
- Μαθαίνουν από πρώτο χέρι στην κλινική πράξη από τα λάθη του παρελθόντος, ακολουθώντας τις συμβουλές των γνωστών προγενέστερών τους που εκπαιδεύτηκαν στο εξωτερικό και απέφυγαν να εμπλακούν σε μια ελαττωματική νοοτροπία που προκάλεσε κακοτυχίες στο ιατρικό μας πεδίο από τις αρχές έως το σήμερα
- Επιδεικνύουν σωστή συμπεριφορά ως μέρος της ιατρικής ηθικής και ίσα δικαιώματα θεραπείας στους ασθενείς.
- Εκτίμηση των ιατρικών κοινωνικών επιστημών στη συνολική τους καριέρα και απόκτηση βελτιωμένης επικοινωνίας μεταξύ ιατρού και ασθενή

Ερωτηματολόγιο Διαμορφωτικής Αξιολόγησης

Ερώτηση 1	Κατά την άποψή σας, ποιοι παράγοντες συνέδραμαν στην ανάπτυξη του Ρουμανικού συστήματος υγείας πριν τον κομμουνισμό;
Ερώτηση 2	Ποια ήταν η επίδραση του κομμουνισμού στο ιατρικό επάγγελμα;
Ερώτηση 3	Πώς αντιμετωπίστηκαν τα ιατρικά προβλήματα στην μετα-κομμουνιστική περίοδο;
Ερώτηση 4	Ποια ήταν τα μέτρα που πάρθηκαν από το υγειονομικό σύστημα της χώρας σας στον αγώνα κατά του Covid-19;
Ερώτηση 5	Ποιες λύσεις θα μπορούσαν να υιοθετηθούν για την περαιτέρω βελτίωση των προγραμμάτων ειδικευομένων ιατρών στη Ρουμανία;

Ερωτηματολόγιο τελικής αξιολόγησης (1)

Question n. 1

Name some of the great epidemics that Romanian medicine had to cope with at the beginning of the 19th century.

plague	Yes/ True
cholera	Yes/ True
typhus	No/ False

Question n. 2

Explain why there was permanent improvement in the healthcare system of Romania in the early 30s based on the following true factors:

the contribution of great organizations	Yes/ True
little contact with the Western medicine	No/ False
the help of private institutions for social assistance and protection	Yes/ True

Question n. 3

Illustrate how, during communism, several reputed physicians such as dr. Emil Gherman have failed to rise beyond the rank of lecturer for reasons of ...

<i>Social origin</i>	Yes/ True
<i>Not speaking Russian</i>	No/ False
<i>Not being a party member</i>	No/ False

Question n. 4

Identify the main cause of death in today's Romania.

Cancer	No/ False
Injury	No/ False
Cardiovascular disease	Yes/ True

Question n. 5

Compare the medical situation of the rural population of post-communist Romania as opposed to other categories considering the factors that are true in the reading such as:

doctors' preference for jobs in the urban areas	Yes/ True
equal access to the healthcare system	No/ False
brain drain	Yes/ True

Ερωτηματολόγιο τελικής αξιολόγησης (2)

Question n. 6

Choose the organism that listens to the opinion of patients, doctors, hospital managers and healthcare providers, correcting what is necessary within the Framework Contracts so as to observe the legal provisions enabling the system to function as efficiently as possible and **assess** its impact on contemporary Romanian medicine based on the info in the case scenario.

NHH	True
Ministry of Health	False

Question n. 7

Formulate a hypothesis to explain why, after the reform of residency programs in Romania, highly traditional specialties such as ... were included in internal medicine and adult neurology, respectively.

oncology	Yes/ True
paediatric neurology	Yes/ True
cardiology	No/ False

Question n. 8

Predict factors that prevented residents in oncology to be provided chances to see patients with common types of cancer such as ... by the end of their residency training.

thyroid cancer	No/ False
breast cancer	Yes/ True

Question n. 9

Design a scenario to **solve** the recent problem of complementary internships and ... which have been reduced, while specialized training has been maintained in Romanian residency programs.

basic training	Yes/ True
optional modules	No/ False

Question n. 10

Based on the learning object found in the [youtube link](#), **evaluate** the contribution of professor [Tarcoveanu](#) to ... Romanian surgery.

non-invasive laparoscopic	Yes/ True
invasive	No/ False

Βιβλιογραφία

- BARR, H., FREETH, D., HAMMICK, M., KOPPEL, I. & REEVES, S. (2000) Evaluations of Interprofessional Education: A United Kingdom Review of Health and Social Care (London, CAIPE/BERA)
- Chiappe, Andres.; Segovia, Yasbley; Rincon, Yadira (2007), Educational Technology Research and Development, Boston: Springer, pp. 671-681, (<http://andreschiappe.blogspot.com.au/2007/09/que-es-un-objeto-de-aprendizaje-what-is.html>)
- Constantinescu R. Impactul comunismului asupra medicinei românești. In România liberă; 5.08.2005. [internet]. Available from: <https://romanioliberal.ro/aldine/history/impactul-comunismuluiasupra-medicinii-romanesti--11306>
- Constantinescu R., Ciurea A.V. De ce este medicina românească altfel. In România liberă; 29.10.2014. [internet]. Available from: <https://romanioliberal.ro/opinii/comentarii/de-ce-este-medicina-romaneasca-altfel---355278>
- Functional analysis of the central public administration in Romania - II Functional Analysis of the Health Sector in Romania. Project co-financed from the European Social Fund through the Operational Program of Administrative Capacity Development between September 15, 2011 - May 14, 2012, SMIS code: 37608. Beneficiary: General Secretariat of the Government) [internet]. Available from: <http://sgg.gov.ro/docs/File/UPP/doc/rapoarte-finale-bm/etapa-II/MS-RO-FR-Health-Sector-ROM>
- Interview with dr. Eugen Tarcoveanu, surgeon and university professor, former head of surgical clinic and director of St. Spiridon Hospital in Iasi conducted by dr. Richard Constantinescu, author and iatroistriographer, head of the discipline History of Medicine and Curator of the Museum of the University of Medicine and Pharmacy Grigore T. Popa of Iasi. Episode 1 of the series *Romanian Medicine before and after Communism* initiated and coordinated by dr. Richard Constantinescu. Available from: <https://www.youtube.com/watch?v=QmtxGG61Gc0>

Βιβλιογραφία

- KIRKPATRICK, D. (1998) Evaluating Training Programs, 2nd ed. (San Francisco, Berrett-Koehler Publishers)
- Learning Technology Standards Committee (2002), Draft Standard for Learning Object Metadata. IEEE Standard 1484.12.1, New York: Institute of Electrical and Electronics Engineers.
- Liisa Ilomäki (ed.), Tomi Jaakkola, Minna Lakkala, Lassi Nirhamo, Sami Nurmi, Sami Paavola, Marjaana Rahikainen & Erno Lehtinen (2003) Principles, models and examples for designing learning objects (LOs), A working paper for EU-funded CELEBRATE-project. Available from: www.helsinki.fi/science/networkedlearning/texts/principlesforlos.pdf
- Rehak, Daniel R.; Mason, Robin (2003), "Engaging with the Learning Object Economy", in Littlejohn, Allison, Reusing Online Resources: A Sustainable Approach to E-Learning, London: Kogan Page, pp. 22-30.
- Stanciu M. Sistemul public de servicii medicale din România în context european. In Calitatea vieții, XXIV, no. 1, 2013, pp. 47-80 [internet]. Available from: <https://www.revistacalitatevietii.ro/2013/CV-1-2013/04.pdf>
- Wiley, David A. (2000), "Connecting Learning Objects to Instructional Design Theory: A Definition, A Metaphor, and A Taxonomy", in Wiley, David A. (DOC), The Instructional Use of Learning Objects: Online Version.

